

Shrnutí hlavních poznatků

Demografické charakteristiky

- Ve věkové skupině juniorů do 29 let žilo ke konci roku 2016 v Pardubickém kraji více než 166 tisíc osob, což je téměř o 16 tis. méně než před deseti lety. V současné době tvoří mladí lidé do 29 let necelou třetinu populace kraje. V mezikrajském srovnání patří Pardubický kraj ke krajům s nadprůměrným zastoupením mladé generace, aktuální podíl juniorů na obyvatelstvu ho řadí na čtvrté místo za Středočeský, Ústecký a Liberecký kraj.
- Věková struktura mladé generace do 29 let se během posledních let měnila. Největší zastoupení má mezi juniory kategorie osob 25–29letých; ačkoliv jich v kraji momentálně žije o 5,5 tis. méně než před deseti lety, tvoří celou jednu pětinu všech osob do 29 let.
- Nejméně je mezi juniory v kraji zastoupena věková skupina 15–19letých – tvoří 14 % osob do 29 let. V této věkové kategorii došlo k největšímu absolutnímu i relativnímu úbytku. Nejvíce posílila věková skupina předškolních a mladších školních dětí ve věku 5 až 9 let, v současné době představují 17,3 % juniorů v kraji.
- Zatímco v populaci kraje (potažmo celé České republiky) převládají ženy, pro skupinu juniorů do 29 let je typická naopak převaha mužů (51,5 % oproti 48,5% podílu žen).
- Matkám do 29 let se v roce 2016 živě narodilo 2 569 dětí, tj. 46 % z celkového počtu živě narozených v kraji při republikovém průměru 44 %. Podíl dětí narozených ženám do 29 let má klesající tendenci. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte vzrostl v posledních deseti letech o 1,3 roku na 28,5 roku.
- Roste podíl dětí narozených svobodným matkám, zatímco podíl dětí narozených vdaným ženám se snižuje. Podíl dětí narozených mimo manželství ženám do 29 let dosáhl v Pardubickém kraji hodnoty 55,7 %, což představuje pátý nejnižší podíl mezi kraji ČR.
- Zemřelí do 29 let tvořili ve sledovaném období v průměru 1,4 % všech zemřelých v kraji. Mezi zemřelými juniory převládají muži; nejvýraznější převaha zemřelých mužů nad ženami je typická pro věkové skupiny 20–24letých a 25–29letých, a to v důsledku vyšší úmrtnosti vyvolané vnějšími příčinami. Ve srovnání s celkovou populací mají u zemřelých do 29 let mezi vnějšími příčinami úmrtí výrazně vyšší zastoupení úmrtí v důsledku dopravních nehod.
- Chlapec narozený v Pardubickém kraji v roce 2016 se pravděpodobně dožije věku 76,4 let, což je mezi kraji šestý nejvyšší věk. Dívka narozená v roce 2016 v Pardubickém kraji má před sebou pravděpodobně 82,4 let života, což je mezi kraji čtvrtý nejvyšší věk.
- Muž, který žije v Pardubickém kraji a v roce 2016 dovršil 30 let, má pravděpodobně před sebou ještě 47,2 let života. Třicetiletá žena v Pardubickém kraji v roce 2016 má naději žít ještě 52,9 roku.
- Počty sňatků mužů i žen do 29 let měly do roku 2013 klesající tendenci, v posledních třech letech jejich počet mírně narůstá. Ve srovnání s ostatními kraji České republiky je pro Pardubický kraj typické vyšší zastoupení ženichů i nevěst do 29 let. V roce 2016 byl v kraji (spolu se Zlínským krajem) zjištěn druhý nejvyšší podíl ženichů do 29 let (35,4 %), podíl nevěst do 29 let (52,5 %) byl mezi kraji třetí nejvyšší.
- Vyšší zastoupení „mladých“ snoubenců se odráží v nižším průměrném věku při prvním sňatku, který byl v roce 2016 v Pardubickém kraji u mužů (31,5 let) i u žen (28,8 let) druhý nejnižší v mezikrajském srovnání.
- Počty rozvodů mladých mužů i žen do 29 let se v návaznosti na klesající počty sňatků a jejich odsouvání do vyššího věku během sledovaného období výrazně snížily. Klesající trend měl ve sledovaném období u mužů i žen podíl rozvodů s nezletilým dítětem, snížil se rovněž počet rozvodů do jednoho roku trvání manželství.
- Migrační saldo osob do 29 let v kraji dosahovalo v uplynulých deseti letech s výjimkou roku 2015 kladných hodnot. Junioři tvořili v mezikrajské bilanci přibližně polovinu všech přistěhovaných i vystěhovaných po celé sledované období. Nejvíce stěhujících se je dlouhodobě ve věkových skupinách 20–24letých a 25–29letých, kdy se mladí lidé stěhují za studiem, prací či bydlením, následují svého partnera a zakládají rodiny.
- Podle dat SLDB 2011 se k české národnosti přihlásilo 96 % obyvatel Pardubického kraje ve věku do 29 let (z osob, které dobrovolnou otázku národnosti zodpověděly), tj. o jeden procentní bod více než v celkové populaci kraje. Za věřící se podle výsledků SLDB označila čtvrtina obyvatel kraje do 29 let (z těch, kteří na otázku odpověděli), což je při srovnání s celkovou populací o 11 procentních bodů méně.

- Podle Projekce obyvatelstva v krajích ČR do roku 2050 by měl počet osob ve věku do 29 let v kraji klesnout na 133 tis., jejich zastoupení v populaci kraje by se tak snížilo ze současné jedné třetiny na 27 %.
- Ke konci roku 2016 žilo v Pardubickém kraji více než 13 tis. cizinců, z nich 3,7 tis. bylo ve věku do 29 let. Cizinci tak představují přibližně dvě procenta mladé generace kraje, což je v rámci ČR podprůměrné zastoupení (republikový průměr v roce 2016 činil 4,4 %). Čtvrtinu cizinců do 29 let tvoří Slováci, pětinu Ukrajinci a 15 % Vietnamci.

Vzdělání a vzdělávání

- Vzdělanostní struktura obyvatel kraje je v porovnání s celostátním průměrem méně příznivá. Nejvyšší podíl obyvatel s úplným středním, vyšším či vysokoškolským vzděláním je v kraji na Litomyšlsku a Pardubicku, nejnižší na Králicku, Moravskotřebovsku a Lanškrounsku. Podíl vysokoškolsky vzdělaných mladých žen je v kraji v porovnání s muži stejného věku výrazně vyšší.
- V mateřských školách v kraji bylo nejvíce zapsaných dětí v roce 2014, od té doby se jejich počet mírně snižuje. V mateřských školách roste podíl dětí mladších tří let a od roku 2015 klesá podíl žádostí o přijetí dítěte do mateřské školy, kterým nebylo vyhověno.
- Od roku 2011 roste v kraji počet žáků základních škol, postupně roste podíl žáků na 1. stupni. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se na celkovém počtu žáků základních škol v kraji podíleli v roce 2016 téměř 9 %, z nich necelá čtvrtina navštěvovala školy speciální.
- Počet žáků středních škol na územní kraje se postupně snižoval, v roce 2016 se pokles zastavil. Mírně roste podíl žáků gymnaziálního vzdělávání, od roku 2015 klesá podíl žáků středního vzdělávání s výučním listem ve prospěch žáků oborů s úplným středním vzděláním s maturitní zkouškou. Mezi absolventy denního studia středních škol měl v roce 2015 Pardubický kraj v mezikrajském srovnání nejvyšší podíl absolventů s výučním listem.
- Od roku 2009 klesá počet studentů vyšších odborných škol v kraji a výrazný úbytek nově přijatých ukazuje, že pokles bude pokračovat i v dalších letech. Počet vysokoškolských studentů s místem výuky v kraji klesá od roku 2012, s bydlištěm v kraji již od roku 2011. Postupně se snižuje podíl studentů v bakalářských studijních programech ve prospěch magisterských programů.

Ekonomická aktivita

- V souladu s poklesem počtu mladých lidí ve věku 15–29 let klesal do roku 2011 v kraji i počet zaměstnaných osob stejného věku. Poté se pokles zastavil. Nadále v souvislosti s úbytkem studentů středních, vyšších a vysokých škol ubývalo ekonomicky neaktivních osob, a to zejména žen.
- Míra ekonomické aktivity ve věkové skupině 25–29 let byla v kraji nejvyšší v mezikrajském srovnání (tříletý průměr 2014–2016), přitom nadprůměrná byla i v nižších věkových kategoriích v souvislosti s nižším podílem mladých lidí, kteří pokračují ve studiu po získání středního vzdělání.
- Podle výsledků Sčítání lidu 2011 byl nejvyšší podíl zaměstnaných ve věku 20–24 let na počtu obyvatel stejného věku na Králicku, Lanškrounsku a Přeloučsku, ve věkové skupině 25–29 let na Pardubicku, Žambersku a Přeloučsku. Naproti tomu nejvyšší podnikatelská aktivita mladých lidí do 29 let (podíl zaměstnavatelů a pracujících na vlastní účet na obyvatelstvu stejného věku) byla na Hlinecku, Poličsku a Chrudimsku.
- Z hlediska ekonomických odvětví byla v kraji v roce 2011 mezi mladými muži nadprůměrná zaměstnanost v průmyslu, a to jak v porovnání s mladými muži v celé ČR, tak se všemi ekonomicky aktivními muži v kraji. Obdobně měly mladé ženy nadprůměrné zastoupení v obchodních činnostech.
- Vyjíždka mladých lidí v kraji do zaměstnání mimo obec bydliště je nadprůměrná; podíl mladých lidí ve věku 15–29 let na celkovém počtu vyjíždějících byl v roce 2011 mezi kraji druhý nejvyšší. Uvnitř kraje byl nejvyšší podíl vyjíždějících do 29 let na Králicku, Moravskotřebovsku, Svitavsku a Českořtebovsku, tedy v oblastech s vysokou nezaměstnaností.
- Průměrné výdělky mladých lidí v kraji nedosahují celostátní úrovně; průměrná mzda mužů ve věku 20–29 let v podnikatelské sféře byla v roce 2016 mezi kraji 3. nejnižší, žen 5. nejvyšší. Průměrný plat mladých mužů téhož věku v nepodnikatelské sféře byl mezi kraji 7. nejvyšší, mladých žen 4. nejnižší.
- Míra nezaměstnanosti absolventů škol v kraji se v posledních pěti letech snižovala; zatímco před pěti lety převyšovala republikovou úroveň, v roce 2016 byla již podprůměrná. Z hlediska kategorií vzdělání byla míra nezaměstnanosti v kraji nejvyšší u absolventů se středním odborným vzděláním s maturitou

a odborným výcvikem, popř. absolventů nástavbového studia, a to zejména v oborech polygrafie a obchod. Nejnížší byla míra nezaměstnanosti absolventů gymnázií.

- Počet nezaměstnaných absolventů škol s bydlištěm v kraji byl během posledních 10 let nejvyšší v roce 2013, od té doby výrazně poklesl. Změny nastaly i ve struktuře nezaměstnaných absolventů z hlediska úrovně vzdělání. Klesal podíl vyučených a rostl podíl vysokoškoláků (bakalářského i magisterského studia). Kraj měl v roce 2016 v mezikrajském srovnání čtvrtý nejvyšší podíl nezaměstnaných absolventů škol na počtu uchazečů o zaměstnání. Mezi správními obvody ORP byl nejvyšší podíl absolventů na Hlinceku a Litomyšlsku.
- Podíl mladých lidí do 29 let na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání v kraji se postupně snižuje, přesto byl v roce 2016 mezi kraji čtvrtý nejvyšší. Mezi správními obvody ORP v kraji měli nejvyšší zastoupení mladí lidé na Vysokomýtsku a Litomyšlsku. Nejnižší podíl mladých lidí na počtu uchazečů o zaměstnání byl na Králicku; byl to 4. nejnižší podíl ze všech správních obvodů ORP v České republice.

Zdravotní péče

- U praktických lékařů pro děti a dorost bylo v Pardubickém kraji v roce 2015 registrováno 95 tisíc dětských pacientů, na jednu ordinaci připadlo v kraji 854 osob do 19 let. V rámci správních obvodů obcí s rozšířenou působností připadl v republikovém srovnání nejvyšší počet dětí na jednu ordinaci praktického lékaře pro děti a dorost na Přeloučsku.
- V roce 2015 podstoupilo screening v prvním trimestru těhotenství 88 % rodiček z Pardubického kraje, což byl třetí nejvyšší podíl v republikovém srovnání. Nejvyšší vyšetřenost v rámci kraje (91,5 % rodiček) byla v okrese Ústí nad Orlicí.
- Výskyt vrozených vývojových vad u živě narozených dětí v kraji kopíruje republikový trend vývoje, hodnoty však patří k nejvyšším v republikovém srovnání. V rámci kraje jsou dlouhodobě nejvyšší hodnoty incidence vrozených vývojových vad v okrese Svitavy.
- Počet pacientů (po přepočtu na 1 000 osob), kteří navštěvovali alergologická pracoviště v Pardubickém kraji v roce 2013, byl podprůměrný; počet léčených případů onemocnění pollinosou – sennou rýmou ve věkové skupině 15–19 let je v kraji dokonce nejnižší v mezikrajském srovnání.
- Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje realizovala v roce 2016 celkem 47,5 tisíce výjezdů a z toho 7,7 % tvořily výjezdy k dětem a mladistvým do 18 let; tento podíl byl v mezikrajském srovnání podprůměrný.

Sociální služby

- V rámci služeb sociální péče a prevence jsou dětmi a mládeží do 18 let nejčastěji využívány služby osobní asistence a sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením. Podle typu zařízení sociálních služeb jsou nejčastěji využívána nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a sociální poradny.
- V roce 2016 bylo v kraji vyplaceno 500 tisíc dávek státní sociální podpory a péčovské péče, z toho nejvyšší podíl tvořily přídavky na děti. Výše vyplacených dávek státní sociální podpory a péčovské péče dosáhla v kraji v roce 2016 hodnoty 1,7 miliardy Kč a z toho dvě třetiny výdajů tvořil rodičovský příspěvek.
- Náhradní rodinná péče má dle zákona přednost před ústavní výchovou, proto počet dětí umístěných do náhradní rodinné péče vzrůstá. Zatímco v roce 2008 se týkala náhradní rodinná péče v kraji 4 dětí z 1 000 obyvatel kraje ve věku do 18 let, v roce 2016 byla poskytována 8 dětem z 1 000. Podíl dětí se zdravotním postižením umístěných v náhradní rodinné péči je v mezikrajském srovnání nejvyšší.
- Počet nezaopatřených dětí, které pobírají sirotčí důchod, v kraji klesá, avšak jeho průměrná měsíční výše roste. Mění se i struktura příjemců sirotčích důchodů podle pohlaví, do roku 2014 převažovaly dívky, od roku 2015 mají převahu chlapci.
- Držitelů průkazů osob se zdravotním postižením do 18 let bylo v roce 2016 téměř 900, jejich podíl na celkovém počtu držitelů průkazů byl v mezikrajském srovnání třetí nejvyšší. Největší počet i podíl tvořily osoby se zdravotním postižením do 18 let mezi držiteli průkazů ZTP/P (zvláště těžké postižení s potřebou průvodce).

Domácnosti a bydlení

- Ve srovnání se strukturou všech domácností jsou mezi domácnostmi juniorů nadprůměrně zastoupené domácnosti jednotlivců, podprůměrný podíl mají naopak úplné i neúplné rodiny.
- Z celkového počtu téměř 63 tis. domácností jednotlivců v kraji (podle Sčítání lidu 2011) tvořily osoby do 30 let 11 % (pátý nejnižší podíl mezi kraji), senioři starší 65 let pak 41 %.
- Ve struktuře úplných rodin juniorů je oproti všem úplným rodinám typický nadprůměrný podíl nesezdaných soužití druhá a družky.
- Domácnosti juniorů (především jednotlivců) oproti všem domácnostem častěji bydlí v bytových domech, z hlediska právního důvodu užívání v bytech nájemních. S ohledem na své finanční možnosti častěji obývají byty se sníženou kvalitou.
- Mladé rodinné domácnosti i domácnosti jednotlivců-juniorů žijí oproti všem domácnostem častěji v bytech s menší obytnou plochou; v bytech obývaných domácnostmi juniorů připadá v průměru menší obytná plocha na osobu.

Volnočasové aktivity

- Počet žáků školních družin v posledních letech roste, v roce 2016/17 navštěvovalo školní družinu v kraji 53 % všech žáků 1. stupně základních škol (šlo o 4. nejnižší podíl mezi kraji); zřetelně narůstá také počet přijatých účastníků do středisek volného času.
- Kraj se dlouhodobě řadí na přední místa počtem žáků základních uměleckých škol v přepočtu na obyvatele (v roce 2016/17 mu patřilo 3. místo za Zlínským a Karlovarským krajem).
- Internet využívá téměř 98 % osob ve věku 16–29 let v kraji, jde o 6. nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání; nadprůměrně jsou mezi juniory v kraji zastoupeni uživatelé internetového bankovníctví (2. nejvyšší podíl), naopak podíl juniorů věnujících se internetovému hraní her patří mezi kraji k nejnižším.
- Mládež do 18 let je mezi členy České unie sportu v kraji zastoupena jednou třetinou (6. nejvyšší podíl mezi kraji); členská základna mládeže ČUS v kraji se oproti celé ČR častěji zaměřuje na tenis a lední hokej.

Kriminalita, dopravní nehody

- V průměru let 2012–2016 připadal v kraji přibližně 1 kriminální čin spáchaný nezletilými na 1 000 dětí mladších 15 let (hodnota na úrovni průměru ČR) a téměř 11 činů spáchaných mladistvými na 1 000 osob 15 až 17letých (4. nejnižší hodnota mezi kraji).
- Ve srovnání s republikovými údaji je podíl dopravních nehod způsobených řidiči motorového vozidla ve věku do 24 let v kraji nadprůměrný, podíl nehod 25 až 29letých řidičů naopak patří k nejnižším mezi kraji. Podíl dětí do 15 let mezi usmrcenými či zraněnými při dopravních nehodách na pozemních komunikacích v kraji je oproti celé ČR podprůměrný.

Volby

- Volební potenciál mladé generace se s klesajícím počtem osob ve věku 18–29 let v posledních letech neustále snižuje. Zájem mladých žen o komunální politiku (jejich podíl mezi kandidáty do 30 let) roste. Junioři do 30 let byli při posledních volbách do obecních zastupitelstev obcí v říjnu 2014 nejčastěji zastoupeni mezi kandidáty v okrese Ústí nad Orlicí, mezi zvolenými zastupiteli pak v okrese Svitavy.